Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 7 listopada 2018 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Środowisko naturalne – Dyrektywa 92/43/EWG – Ochrona siedlisk przyrodniczych – Ochrona dzikiej fauny i flory – Przedsięwzięcie budownictwa drogowego – Odpowiednia ocena oddziaływania na środowisko – Zakres obowiązku uzasadnienia – Dyrektywa 2011/92/UE – Ocena skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia – Punkt 3 załącznika IV – Artykuł 5 ust. 3 lit. d) – Zakres pojęcia „zasadniczych rozwiązań alternatywnych"

W sprawie C-461/17,

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez High Court (sąd wyższej instancji, Irlandia) postanowieniem z dnia 5 maja 2017 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 28 lipca 2017 r., w postępowaniu:

Brian Holohan,

Richard Guilfoyle,

Noric Guilfoyle,

Liam Donegan

przeciwko

An Bord Pleanála

przy udziale:

National Parks and Wildlife Service (NPWS),

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: A. Prechal, prezes trzeciej izby, pełniąca obowiązki prezesa drugiej izby, C. Toader (sprawozdawca), i A. Rosas, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: K. Malacek, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 16 maja 2018 r.,

* Język postępowania: angielski.

rozważywszy uwagi przedstawione:

– w imieniu B. Holohana, R. Guilfoyle'a, N. Guilfoyle'a i L. Donegana przez D. Browne'a C. Hugues'a, BL, a także przez P. O'Higginsa i J. Devlin, SC, upoważnionych przez C. Herlihy, L. O'Sullivan oraz B. Harringtona, solicitors,

– w imieniu An Bord Pleanála przez F. Valentine'a, BL, i N. Butler, SC, upoważnionych przez M. Larkin i A. Doyle'a, solicitors,

– w imieniu Irlandii przez M. Browne, G. Hodge oraz T. Joyce'a, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez G. Simonsa, SC, i M. Gray, BL,

– w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka, J. Vláčila oraz L. Dvořákovą, działających w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa początkowo przez G. Brown, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez C. Bannera, barrister, a następnie przez R. Fadoju oraz J. Kraehling, działające w charakterze pełnomocników, wspierane przez T. Buleya oraz C. Bannera, barristers,

– w imieniu Komisji Europejskiej przez C. Hermesa, E. Manhaevego oraz M. Noll-Ehlersa, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 7 sierpnia 2018 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. 1992, L 206, s. 7, zwanej dalej „dyrektywą siedliskową"), a także dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (Dz.U. 2012, L 26, s. 1, zwanej dalej dyrektywą „OOŚ").

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Brianem Holohanem, Richardem i Norikiem Guilfoyle'ami oraz Liamem Doneganem a An Bord Pleanála (agencją zagospodarowania przestrzennego, Irlandia) (zwaną dalej „agencją") w przedmiocie zezwolenia na przedsięwzięcie rozbudowy północnej obwodnicy miasta Kilkenny (Irlandia) (zwane dalej „przedsięwzięciem budowlanym").

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa siedliskowa

3 Motywy pierwszy i trzeci dyrektywy siedliskowej przewidują:

„zachowanie, ochrona i poprawa jakości środowiska, w tym ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, jest istotnym celem stanowiącym element realizacji ogólnego interesu Wspólnoty wyrażonego w art. [191 TFUE].

[…]

uznając za główny cel niniejszej dyrektywy wspieranie zachowania różnorodności biologicznej przy uwzględnieniu wymagań gospodarczych, społecznych, kulturowych i regionalnych, niniejsza dyrektywa przyczynia się do realizacji ogólnego celu polegającego na trwałym rozwoju; zachowanie takiej różnorodności biologicznej może w niektórych przypadkach wymagać utrzymania lub wręcz pobudzania działalności człowieka”.

4 Artykuł 1 tej dyrektywy przewiduje:

„Do celów niniejszej dyrektywy:

[…]

e) stan ochrony siedliska przyrodniczego oznacza sumę oddziaływań na siedlisko przyrodnicze oraz na jego typowe gatunki, które mogą mieć wpływ na jego długofalowe naturalne rozmieszczenie, strukturę i funkcje oraz na długoterminowe przetrwanie jego typowych gatunków w obrębie terytorium, o którym mowa w art. 2.

Stan ochrony siedliska przyrodniczego zostanie uznany za »właściwy«, jeśli:

– jego naturalny zasięg i obszary mieszczące się w obrębie tego zasięgu są stałe lub się powiększają

[oraz]

– szczególna struktura i funkcje konieczne do jego długotrwałego zachowania istnieją i prawdopodobnie będą istnieć w dającej się przewidzieć przyszłości,

[…]

k) teren mający znaczenie dla Wspólnoty oznacza teren, który w regionie lub regionach biogeograficznych, do których należy, w znaczący sposób przyczynia się do zachowania lub odtworzenia typu siedliska przyrodniczego […] wymienionego w załączniku I, lub gatunku wymienionego w załączniku II [we właściwym stanie ochrony], a także może się znacząco przyczynić do spójności sieci Natura 2000, o której mowa w art. 3, lub przyczynia się znacząco do zachowania różnorodności biologicznej w obrębie danego regionu lub regionów biogeograficznych.

[…]

l) specjalny obszar ochrony oznacza teren mający znaczenie dla Wspólnoty wyznaczony przez państwa członkowskie w drodze ustawy, decyzji administracyjnej lub umowy, na którym są stosowane konieczne środki ochronne w celu zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, siedlisk przyrodniczych lub populacji gatunków, dla których teren został wyznaczony;

[…]”.

5 Zgodnie z art. 2 wspomnianej dyrektywy:

„1. Niniejsza dyrektywa ma na celu przyczynienie się do zapewnienia różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się traktat.

2. Środki podejmowane zgodnie z niniejszą dyrektywą mają na celu zachowanie lub odtworzenie, we właściwym stanie ochrony, siedlisk przyrodniczych oraz gatunków dzikiej fauny i flory będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

3. Środki podejmowane zgodnie z niniejszą dyrektywą uwzględniają wymogi gospodarcze, społeczne i kulturowe oraz cechy regionalne i lokalne”.

6 Artykuł 3 ust. 1 dyrektywy siedliskowej ma następujące brzmienie:

„Zostanie stworzona spójna europejska sieć ekologiczna specjalnych obszarów ochrony pod nazwą Natura 2000. Ta sieć, złożona z terenów, na których znajdują się typy siedlisk przyrodniczych wymienione w załączniku I i siedliska gatunków wymienion[ych] w załączniku II, umożliwi zachowanie tych typów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków we właściwym stanie ochrony w ich naturalnym zasięgu lub, w stosownych przypadkach, ich odtworzenie.

[…]”.

7 Artykuł 6 tej dyrektywy stanowi:

„1. Dla specjalnych obszarów ochrony państwa członkowskie tworzą konieczne środki ochronne, obejmujące, jeśli zaistnieje taka potrzeba, odpowiednie plany zagospodarowania opracowane specjalnie dla tych terenów bądź zintegrowane z innymi planami rozwoju oraz odpowiednie środki ustawowe, administracyjne lub umowne, odpowiadające ekologicznym wymaganiom typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I lub gatunków wymienionych w załączniku II żyjących na tych terenach.

2. Państwa członkowskie podejmują odpowiednie działania w celu uniknięcia na specjalnych obszarach ochrony pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, jak również w celu uniknięcia niepokojenia gatunków, dla których zostały wyznaczone takie obszary, o ile to niepokojenie może mieć znaczenie w stosunku do [w świetle] celów niniejszej dyrektywy.

3. Każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu [które nie jest bezpośrednio związane z zagospodarowaniem terenu lub konieczne do jego zagospodarowania], ale które może na nie [na ów teren] w istotny sposób oddziaływać, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami, podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla danego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony. W świetle wniosków wynikających z tej oceny oraz bez uszczerbku dla przepisów ust. 4 właściwe władze krajowe wyrażają zgodę na ten [dany] plan lub przedsięwzięcie dopiero po upewnieniu się, że nie wpłyn[ą] on[e] niekorzystnie na dany teren oraz, w stosownych przypadkach, po uzyskaniu opinii […] społeczeństwa.

4. Jeśli pomimo negatywnej oceny skutków dla danego terenu oraz braku rozwiązań alternatywnych plan lub przedsięwzięcie mus[zą] jednak zostać zrealizowane z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym interesów mających charakter społeczny lub gospodarczy, państwo członkowskie stosuje wszelkie środki kompensujące konieczne do zapewnienia ochrony ogólnej spójności Natury 2000. O przyjętych środkach kompensujących państwo członkowskie informuje Komisję.

Jeżeli dany teren obejmuje typ siedliska przyrodniczego lub jest zamieszkały przez gatunek o znaczeniu priorytetowym, jedyne względy, na które można się powołać, to względy odnoszące się do zdrowia ludzkiego lub bezpieczeństwa publicznego, korzystnych skutków o podstawowym znaczeniu dla środowiska lub, po wyrażeniu opinii przez Komisję, innych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego".

8 Zgodnie z art. 7 dyrektywy siedliskowej obowiązki wynikające z jej art. 6 ust. 2–4 stosują się do obszarów specjalnej ochrony (zwanych dalej „OSO") w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. 2010, L 20, s. 7, zwanej dalej „dyrektywą ptasią").

Dyrektywa ptasia

9 Artykuł 4 ust. 1 akapit czwarty dyrektywy ptasiej stanowi:

„Państwa członkowskie dokonują klasyfikacji przede wszystkim najbardziej odpowiednich obszarów pod względem liczby i powierzchni jako [OSO] dla zachowania tych gatunków, z uwzględnieniem wymogów ich ochrony w ramach morskiego i lądowego obszaru geograficznego, do którego niniejsza dyrektywa ma zastosowanie".

Dyrektywa OOŚ

10 Artykuł 1 dyrektywy OOŚ stanowi:

„1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do oceny skutków środowiskowych wywieranych przez przedsięwzięcia publiczne i prywatne, które mogą powodować [mieć] znaczące skutki w środowisku [dla środowiska].

2. Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

a) »przedsięwzięcie« oznacza

– wykonanie prac budowlanych lub innych instalacji lub systemów,

– inne interwencje w otoczeniu naturalnym i krajobrazie, włącznie z wydobywaniem zasobów mineralnych;

b) »wykonawca« oznacza ubiegającego się o zezwolenie na prywatne przedsięwzięcie lub organ publiczny, który inicjuje przedsięwzięcie;

c) »zezwolenie na inwestycję« oznacza decyzję właściwego organu lub organów, na podstawie której wykonawca otrzymuje prawo do wykonania przedsięwzięcia;

d) »społeczeństwo« oznacza jedną [osobę] lub więcej osób fizycznych lub prawnych oraz, zgodnie z krajowym ustawodawstwem lub praktyką, ich stowarzyszenia, organizacje lub grupy;

e) »zainteresowana społeczność« oznacza społeczeństwo, które jest lub może być dotknięte skutkami lub ma interes w procedurach podejmowania decyzji dotyczących środowiska wymienionych w art. 2 ust. 2. Do celów niniejszej definicji organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony środowiska i spełniające wymagania przewidziane w prawie krajowym uważa się za mające interes w tym zakresie;

f) »właściwy organ lub organy« oznaczają ten organ lub te organy, które państwa członkowskie wyznaczają jako odpowiedzialne za wykonywanie obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy.

[…]".

11 Artykuł 2 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Państwa członkowskie przyjmują wszystkie niezbędne środki, aby zapewnić podleganie przedsięwzięć mogących powodować [mieć] znaczące skutki w środowisku [dla środowiska], między innymi z powodu ich charakteru, rozmiarów lub lokalizacji, wymogowi uzyskania zezwolenia na inwestycję i oceny w odniesieniu do ich skutków przed udzieleniem zezwolenia. Przedsięwzięcia te określa art. 4".

12 Artykuł 3 wspomnianej dyrektywy brzmi następująco:

„Ocena oddziaływania na środowisko określa, opisuje i ocenia we właściwy sposób dla każdego indywidualnego przypadku i zgodnie z art. 4–12 bezpośrednie i pośrednie skutki przedsięwzięcia dla następujących elementów:

a) istot ludzkich, fauny i flory;

b) gleby, wód, powietrza, klimatu i krajobrazu;

c) dóbr materialnych i dziedzictwa kultury;

d) oddziaływania między elementami, o których mowa w lit. a), b) i c)".

13 Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy OOŚ stanowi:

„Z zastrzeżeniem art. 2 ust. 4 przedsięwzięcia wymienione w załączniku I podlegają ocenie zgodnie z art. 5–10".

14 Artykuł 5 tej dyrektywy stanowi:

„1. W przypadku przedsięwzięć, które stosownie do art. 4 mają podlegać ocenie oddziaływania na środowisko zgodnie z niniejszym artykułem oraz art. 6–10, państwa członkowskie przyjmują środki niezbędne do zapewnienia, by wykonawca dostarczył we właściwej formie informacje wyszczególnione w załączniku IV w zakresie, w jakim:

a) państwa członkowskie uznają, że te informacje są odpowiednie dla danego etapu procedury zezwolenia i dla szczególnych cech określonego przedsięwzięcia lub typu przedsięwzięcia oraz dla cech środowiskowych, które mogą być naruszone;

b) państwa członkowskie uznają, że można w sposób uzasadniony żądać od wykonawcy zebrania takich informacji, uwzględniając[ych] między innymi obecny [aktualny] stan wiedzy i metody oceny.

[…]

3. Informacje, które mają być dostarczone przez wykonawcę zgodnie z ust. 1, zawierają co najmniej:

[…]

c) dane wymagane do rozpoznania i oszacowania głównych skutków, które [jakie] mogą być spowodowane w środowisku przez to przedsięwzięcie,

d) zarys zasadniczych alternatywnych rozwiązań rozważanych przez wykonawcę, łącznie ze wskazaniem głównych powodów dokonanego przez niego wyboru, uwzględniającego skutki środowiskowe;

[…]".

15 Załącznik IV do tej dyrektywy, zatytułowany „Informacje określone w art. 5 ust. 1", stanowi w pkt 3:

„Opis aspektów środowiska, na które może w znaczący sposób oddziaływać wnioskowane [objęte wnioskiem] przedsięwzięcie, obejmujący w szczególności zaludnienie, faunę, florę, glebę, wodę, powietrze, czynniki klimatyczne, dobra materialne, włącznie z dziedzictwem architektonicznym i archeologicznym, krajobraz oraz wzajemne oddziaływanie między tymi czynnikami".

16 Artykuł 3 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/52/UE z dnia 16 kwietnia 2014 r. zmieniającej dyrektywę 2011/92 (Dz.U. 2014, L 124, s. 1) stanowi:

„Przedsięwzięcia podlegają obowiązkom, o których mowa w art. 3 i art. 5–11 dyrektywy [OOŚ] przed jej zmianą niniejszą dyrektywą, jeśli przed dniem 16 maja 2017 r.:

a) rozpoczęto procedurę dotyczącą opinii, o której mowa w art. 5 ust. 2 dyrektywy [OOŚ]; lub

b) dostarczono informacje, o których mowa w art. 5 ust. 1 dyrektywy [OOŚ]".

Prawo irlandzkie

17 Sekcja 177V ust. 1, zawarta w części XAB Planning and Development Act 2000 (ustawy z 2000 r. o zagospodarowaniu przestrzennym i inwestycjach), stanowi:

„Odpowiednia ocena przeprowadzona zgodnie z niniejszą częścią powinna obejmować ustalenie przez organ właściwy na podstawie art. 6 ust. 3 dyrektywy [siedliskowej], czy projekt planu zagospodarowania przestrzennego lub czy zaplanowana inwestycja może naruszać integralność terenu Unii [Europejskiej], a właściwy organ powinien przeprowadzić odpowiednią ocenę za każdym razem, kiedy stwierdzi na podstawie art. 177U(4), że odpowiednia ocena jest niezbędna przed […] wydaniem zezwolenia na planowane przedsięwzięcie".

18 Ustęp 2 wspomnianej sekcji 177V stanowi:

„Przeprowadzając odpowiednią ocenę, o której mowa w ust. 1, właściwy organ uwzględnia następujące elementy: (a) sprawozdanie lub oświadczenie o oddziaływaniu na obszary Natura 2000, w zależności od przypadku; (b) wszelkie dodatkowe informacje dostarczone w związku z tym sprawozdaniem lub oświadczeniem; (c) w razie potrzeby wszelkie uzupełniające informacje dostarczone na żądanie organu w związku z oświadczeniem o oddziaływaniu na obszary Natura 2000; (d) wszelkie uzupełniające informacje dostarczone na żądanie organu w związku ze sprawozdaniem o oddziaływaniu na obszary Natura 2000; (e) wszelkie informacje lub wskazówki uzyskane przez właściwy organ; (f) w razie potrzeby wszelkie propozycje pisemne lub uwagi skierowane do właściwego organu dotyczące wniosku o wydanie zezwolenia na planowane przedsięwzięcie; (g) wszelkie inne istotne informacje".

19 Sekcja 217B ustawy z 2000 r. o zagospodarowaniu przestrzennym i inwestycjach upoważnia agencję do zwrócenia się o dodatkowe informacje do organów drogowych i wezwania ich do wprowadzenia konkretnych zmian do warunków planowanego przedsięwzięcia drogowego.

20 Sekcja 50 Roads Act 1993 (ustawy z 1993 r. o drogach) stanowi:

„(2) Oświadczenie o oddziaływaniu na środowisko powinno zawierać następujące konkretne informacje:

[…]

d) zarys zasadniczych alternatywnych rozwiązań rozważanych przez wykonawcę, łącznie ze wskazaniem głównych powodów dokonanego przez niego wyboru, uwzględniającego skutki środowiskowe”.

21 Zgodnie z sekcją 50 ust. 5 tej ustawy na wniosek wykonawcy wydaje się opinię o zakresie oceny, to znaczy pisemną opinię dotyczącą informacji, które powinno zawierać oświadczenie o oddziaływaniu na środowisko.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

22 Skarżący w postępowaniu głównym zmierzają do uzyskania postanowienia w trybie certiorari uchylającego decyzję agencji z dnia 11 lipca 2014 r. zawierającą zezwolenie na przedsięwzięcie budowlane udzielone Kilkenny County Council (radzie hrabstwa Kilkenny, Irlandia). To przedsięwzięcie budowlane obejmuje budowę około 1,5 km drogi jednojezdniowej, budowę jednego ronda i przystosowanie drugiego, budowę chodnika i ścieżki rowerowej od strony miasta i różne inne prace.

23 Planowana droga przechodzi przez dwa obszary Natura 2000: OSO rzeki Nore, wyznaczony przez Irlandię na podstawie dyrektywy ptasiej, i teren o znaczeniu dla Wspólnoty (zwany dalej „TZW”) rzek Barrow i Nore, sklasyfikowany jako TZW na podstawie dyrektywy siedliskowej od roku 2004.

24 Skarżący w postępowaniu głównym podnoszą zasadniczo, po pierwsze, że agencja dopuściła się błędu przez to, że nie uwzględniła skutków środowiskowych badanych zasadniczych rozwiązań alternatywnych, po drugie, że odpowiednia ocena, która miała być przeprowadzona, była niewystarczająca, i po trzecie, że strona pozwana dopuściła się błędu, zatwierdzając przedsięwzięcie budowlane, jak też oświadczenie o oddziaływaniu na obszary Natura 2000 złożone przez radę hrabstwa Kilkenny, gdyż ta nie przeprowadziła ona badań ekologicznych przed tym zatwierdzeniem.

25 Sąd odsyłający wskazuje, że wykonawca, to jest rada hrabstwa Kilkenny, sporządził oświadczenie o oddziaływaniu na obszary Natura 2000 dla przedsięwzięcia budowlanego w maju 2013 r. Zdaniem tego sądu oświadczenie o oddziaływaniu na obszary Natura 2000, które było oparte na dokumencie sporządzonym przez National Parks and Wildlife Service (urząd parków narodowych i dzikiej fauny i flory, Irlandia) w dniu 19 lipca 2011 r., dotyczącym celów ochrony i określającym cele, jakie należy osiągnąć dla zaklasyfikowania jako specjalnego obszaru ochrony, nie poddaje pełnej analizie oddziaływanie na gatunki inne niż te, dla których teren rzek Barrow i Nore został sklasyfikowany, i nie zajmuje się oddziaływaniem na gatunki lub siedliska chronione położone poza granicami rozpatrywanych terenów.

26 W grudniu 2013 r. wykonawca sporządził także oświadczenie o oddziaływaniu na środowisko, a w dniu 16 grudnia 2013 r. złożył do agencji wniosek o zezwolenie na realizację przedsięwzięcia budowlanego.

27 W następstwie sprzeciwu i wysłuchania, które miały miejsce w kwietniu 2014 r., w czerwcu 2014 r. opublikowane zostało sprawozdanie kontrolne dotyczące tego wniosku. W sprawozdaniu tym inspektor zawarł wniosek, że informacje zawarte w tym wniosku, w oświadczeniu o oddziaływaniu na środowisko, jak też w oświadczeniu o oddziaływaniu na obszary Natura 2000 nie były odpowiednie i że wymagane są dalsze istotne informacje. Inspektor zażądał dokładniejszych informacji między innymi co do etapu budowy, referencyjnego badania naukowego i rysunków w skali wskazujących faktyczną lub możliwą lokalizację chronionych gatunków lub siedlisk, jak też dodatkowych informacji dotyczących opcji „przerzucenia przęsła", polegającej na budowie mostu nad obszarem zalewowym. Pomimo tego sprawozdania kontrolnego właściwy organ podjął w lipcu 2014 r. decyzję o udzieleniu zezwolenia na realizację przedsięwzięcia budowlanego.

28 Zdaniem sądu odsyłającego oświadczenie o oddziaływaniu na środowisko nie zajmuje się szczegółowo opcją „przerzucenia przęsła", gdyż została ona odrzucona przez radę hrabstwa Kilkenny „na wczesnym etapie" na rzecz „rozwiązania korzystniejszego finansowo". Sąd ten dodaje, że oświadczenie o oddziaływaniu na środowisko nie poddaje wyraźnej analizie oddziaływanie rozpatrywanego przedsięwzięcia na wszystkie gatunki, które są wymienione w tym oświadczeniu.

29 W tych okolicznościach High Court (wysoki sąd, Irlandia) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy dyrektywa [siedliskowa] ma taki skutek, że oświadczenie o oddziaływaniu na obszary Natura 2000 musi wskazywać w pełnym zakresie siedliska i gatunki, dla których ochrony obszar został wpisany do wykazu?

2) Czy dyrektywa [siedliskowa] ma taki skutek, że potencjalne oddziaływanie na wszystkie gatunki (w przeciwieństwie do oddziaływania jedynie na gatunki chronione), które przyczyniają się do istnienia chronionego siedliska i stanowią jego część, musi być wskazane i omówione w oświadczeniu o oddziaływania na obszary Natura 2000?

3) Czy dyrektywa [siedliskowa] ma taki skutek, że oświadczenie o oddziaływaniu na obszary Natura 2000 musi w sposób wyraźny odnieść się do oddziaływania planowanej inwestycji na chronione gatunki i siedliska, zarówno znajdujące się na terenie specjalnego obszaru ochrony, jak i na gatunki i siedliska znajdujące się poza jego granicami?

4) Czy dyrektywa [OOŚ] ma taki skutek, że oświadczenie o oddziaływaniu na środowisko musi w sposób wyraźny odnieść się do tego, czy planowana inwestycja będzie istotnie oddziaływała na gatunki wskazane w ocenie?

5) Czy opcja, którą wykonawca rozważał i omówił w ocenie oddziaływania na środowisko, lub też za którą opowiedziały się niektóre zainteresowane podmioty, lub też która była rozpatrywana przez właściwy organ, stanowi »zasadnicze rozwiązanie alternatywne« w rozumieniu art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy [OOŚ], nawet jeśli została ona odrzucona przez wykonawcę na wczesnym etapie?

6) Czy dyrektywa [OOŚ] ma taki skutek, że ocena oddziaływania na środowisko powinna zawierać wystarczające informacje dotyczące oddziaływania na środowisko każdego rozwiązania alternatywnego, co umożliwiłoby dokonanie porównania celowości poszczególnych rozwiązań alternatywnych z punktu widzenia ochrony środowiska, czy też oświadczenie o oddziaływaniu na środowisko musi wyraźnie wskazywać, w jaki sposób zostały uwzględnione skutki środowiskowe poszczególnych rozwiązań alternatywnych?

7) Czy określony w art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy [OOŚ] wymóg, by wybór dokonany przez wykonawcę »uwzględniał skutki środowiskowe«, dotyczy tylko wybranej opcji, czy też rozważanych zasadniczych rozwiązań alternatywnych, co wymaga ich analizy pod kątem ich skutków środowiskowych?

8) Czy okoliczność, że szczegółowe zagadnienia dotyczące etapu budowy (takie jak lokalizacja terenu budowy i drogi dojazdowe) zostaną ustalone w drodze decyzji wydanej po uzyskaniu zezwolenia, jest zgodna z celami realizowanymi przez dyrektywę [siedliskową], a jeśli tak, to czy właściwy organ może zezwolić, aby wspomniane zagadnienia w kontekście każdego wydanego zezwolenia na inwestycję były rozstrzygane w drodze jednostronnej decyzji wykonawcy, przekazywanej do wiadomości właściwego organu, a nie przez ten organ zatwierdzanej?

9) Czy dyrektywa [siedliskowa] ma taki skutek, że właściwy organ ma obowiązek udokumentować – w sposób wystarczająco szczegółowy i jasny, tak aby rozwiać wszelkie wątpliwości odnośnie do znaczenia i skutków takiej opinii – zakres, w jakim przedstawiona mu opinia naukowa opowiada się za uzyskaniem dodatkowych informacji przed wydaniem zezwolenia na inwestycję?

10) Czy dyrektywa [siedliskowa] ma taki skutek, że właściwy organ ma obowiązek przedstawić powody lub szczegółowe powody odrzucenia wniosku swojego inspektora, zgodnie z którym przed wydaniem zezwolenia na inwestycję niezbędne jest uzyskanie dodatkowych informacji bądź przeprowadzenie badań naukowych?

11) Czy dyrektywa [siedliskowa] ma taki skutek, że właściwy organ, przeprowadzając odpowiednią ocenę, ma obowiązek przedstawić szczegółowe i wyraźne uzasadnienie każdego elementu swojej decyzji?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Dyrektywa siedliskowa

30 Na wstępie należy przypomnieć, że art. 6 dyrektywy siedliskowej nakłada na państwa członkowskie szereg obowiązków i zobowiązuje do specjalnych procedur, które mają zagwarantować, jak wynika z art. 2 ust. 2 tej dyrektywy, zachowanie lub, w danym wypadku, odtworzenie, we właściwym stanie ochrony, siedlisk przyrodniczych oraz gatunków dzikiej fauny i flory będących przedmiotem zainteresowania Unii dla osiągnięcia bardziej ogólnego celu tej dyrektywy, którym jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska obszarów chronionych na jej podstawie [wyrok z dnia 17 kwietnia 2018 r., Komisja/Polska (Puszcza Białowieska), C-441/17, EU:C:2018:255, pkt 106 i przytoczone tam orzecznictwo].

31 W szczególności art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej przewiduje procedurę oceny, która za pomocą uprzedniego badania ma zapewnić, aby zezwolenia na plan lub przedsięwzięcie, które nie są bezpośrednio związane z zagospodarowaniem terenu lub do niego konieczne, ale które mogą w istotny sposób na ów teren oddziaływać, udzielano jedynie wówczas, gdy ten plan lub przedsięwzięcie nie wpłyną niekorzystnie na integralność danego terenu. Przepis ten przewiduje tym samym dwa etapy. W pierwszym etapie, o którym mowa w zdaniu pierwszym tego przepisu, wymaga się, aby państwa członkowskie przeprowadzały odpowiednią ocenę oddziaływania danego planu lub przedsięwzięcia na chroniony teren, w sytuacji gdy istnieje prawdopodobieństwo, że ów plan lub owo przedsięwzięcie mogą na ten teren w istotny sposób oddziaływać. W drugim etapie, o którym mowa w art. 6 ust. 3 zdanie drugie dyrektywy siedliskowej i który następuje po przeprowadzeniu wspomnianej właściwej oceny, uzależnia się udzielenie zgody na realizację takiego planu lub przedsięwzięcia od spełnienia warunku, że plan lub przedsięwzięcie nie wpłynie niekorzystnie na integralność danego terenu (zob. podobnie wyrok z dnia 21 lipca 2016 r., Orleans i in., C-387/15 i C-388/15, EU:C:2016:583, pkt 43–46 i przytoczone tam orzecznictwo).

W przedmiocie trzech pierwszych pytań

32 Poprzez trzy pierwsze pytania, które należy rozpatrzyć wspólnie, sąd odsyłający zwraca się zasadniczo do Trybunału o ustalenie, czy art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej należy interpretować w ten sposób, że „odpowiednia ocena" powinna z jednej strony inwentaryzować wszystkie typy siedlisk i gatunków, dla których teren podlega ochronie, a z drugiej strony zidentyfikować i zbadać oddziaływanie planowanego przedsięwzięcia na gatunki występujące na tym terenie, dla których jednak nie został on ujęty w wykazie, jak też oddziaływanie na typy siedlisk i gatunków występujące poza granicami tego terenu.

33 Zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej odpowiednia ocena oddziaływania planu lub przedsięwzięcia na dany teren oznacza, że przed wydaniem pozwolenia powinny zostać określone, zgodnie z najlepszą wiedzą naukową w danej dziedzinie, wszystkie aspekty planu lub przedsięwzięcia mogące, same lub w połączeniu z innymi planami i przedsięwzięciami, oddziaływać na cele ochrony terenu. Właściwe organy krajowe udzielają zezwolenia na działalność prowadzoną na obszarze chronionym jedynie wówczas, gdy uzyskają pewność, że nie będzie ona miała niekorzystnych skutków dla całości tego terenu. Ma to miejsce wówczas, gdy z naukowego punktu widzenia nie ma racjonalnych wątpliwości co do braku wystąpienia takich skutków (zob. wyrok z dnia 8 listopada 2016 r., Lesoochranárske zoskupenie VLK, C-243/15, EU:C:2016:838, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

34 W ocenie dokonanej na podstawie tego przepisu nie mogą występować braki i powinna ona zawierać wyczerpujące, dokładne i ostateczne spostrzeżenia i wnioski, które mogą rozwiać wszelkie racjonalne wątpliwości naukowe w odniesieniu do skutków zamierzonych robót dla danego obszaru chronionego (wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., Grace i Sweetman, C-164/17, EU:C:2018:593, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).

35 Brak naruszenia integralności terenu jako siedliska przyrodniczego w rozumieniu art. 6 ust. 3 zdanie drugie dyrektywy siedliskowej oznacza, że musi zostać zachowany właściwy stan ochrony tego terenu, co z kolei wymaga zapewnienia trwałego utrzymania istotnych cech danego terenu związanych z obecnością typu siedliska przyrodniczego, którego ochrona uzasadniła umieszczenie tego terenu w wykazie terenów o istotnym znaczeniu dla Wspólnoty w rozumieniu tej dyrektywy [wyrok z dnia 17 kwietnia 2018 r., Komisja/Polska (Puszcza Białowieska), C-441/17, EU:C:2018:255, pkt 116 i przytoczone tam orzecznictwo].

36 W świetle tych celów ochrony należy ustalić zakres obowiązku przeprowadzenia odpowiedniej oceny skutków planu lub przedsięwzięcia dla danego terenu.

37 Ponieważ, jak stwierdzono w pkt 33 i 34 niniejszego wyroku, należy zidentyfikować wszystkie aspekty, które mogą naruszać wspomniane cele, i ponieważ przeprowadzona ocena musi zawierać wyczerpujące, dokładne i ostateczne stwierdzenia i wnioski w tym względzie, należy uznać, że wszystkie siedliska i gatunki, ze względu na które teren jest chroniony, powinny być zinwentaryzowane. Brak zidentyfikowania w tej ocenie wszystkich siedlisk i gatunków, ze względu na które teren został ujęty w wykazie, naruszałby bowiem wspomniane wyżej wymogi i w konsekwencji, jak zaznaczyła zasadniczo rzecznik generalna w pkt 31 opinii, nie mógłby rozwiać z naukowego punktu widzenia wszelkich racjonalnych wątpliwości co do braku szkodliwych skutków dla integralności terenu chronionego (zob. podobnie wyrok z dnia 26 kwietnia 2017 r., Komisja/Niemcy, C-142/16, EU:C:2017:301, pkt 33).

38 Trzeba także dodać, że ze względu na to, iż ocena musi jasno wskazywać powód, dla którego brak jest niekorzystnego oddziaływania na chronione typy siedlisk i gatunków, wystarczające może być ustalenie, jak to zaznaczyła rzecznik generalna w pkt 30 opinii, że tylko niektóre chronione typy siedlisk i gatunków występują na części obszaru chronionego, którego dotyczy przedsięwzięcie, i że występujące tam inne chronione typy siedlisk i gatunki nie są narażone na niekorzystne oddziaływanie.

39 Co się tyczy innych typów siedlisk lub gatunków, które występują na danym terenie, ale nie dały podstaw do ujęcia go w wykazie, jak też typów siedlisk i gatunków występujących poza obrębem tego terenu, należy przypomnieć, jak wynika z treści art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, że poddaje ona przewidzianemu tam mechanizmowi ochrony środowiskowej „[k]ażdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może na [ów teren] w istotny sposób oddziaływać". W tym względzie, jak zaznaczyła rzecznik generalna w pkt 43 i 48 opinii, z celu ochrony realizowanego przez dyrektywę siedliskową, przypomnianego w pkt 35 niniejszego wyroku, wynika, że typowe siedliska lub gatunki powinny być włączone do odpowiedniej oceny, jeżeli są niezbędne dla ochrony typów siedlisk i gatunków ujętych w wykazie dla obszaru chronionego.

40 Uwzględniając powyższe rozważania, należy odpowiedzieć na trzy pierwsze pytania, że art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej należy interpretować w ten sposób, iż „odpowiednia ocena" musi z jednej strony inwentaryzować wszystkie typy siedlisk i gatunki ze względu na które teren jest chroniony, a z drugiej strony zidentyfikować i zbadać zarówno oddziaływanie planowanego przedsięwzięcia na występujące na tym terenie gatunki, które nie stanowiły podstawy ujęcia tego terenu w wykazie, jak i oddziaływanie na typy siedlisk i gatunki występujące poza obrębem tego terenu, jeżeli oddziaływanie to może niekorzystnie wpłynąć na cele ochrony terenu.

W przedmiocie pytania ósmego

41 Poprzez pytanie ósme, które należy rozpatrzyć w drugiej kolejności, sąd odsyłający zwraca się zasadniczo do Trybunału o ustalenie, czy art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej należy interpretować w ten sposób, że umożliwia on właściwemu organowi wydanie zezwolenia na plan lub przedsięwzięcie, które pozostawiają do późniejszej decyzji kwestię określenia pewnych parametrów związanych z etapem budowy, takich jak lokalizacja terenu budowy i drogi dojazdowe, a w wypadku odpowiedzi twierdzącej – czy te parametry mogą być określone na tym późniejszym etapie jednostronnie przez wykonawcę i jedynie zgłoszone temu organowi.

42 Należy przypomnieć, że z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej wynika, iż właściwe organy krajowe udzielają zezwolenia na plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może na ów teren w istotny sposób oddziaływać, dopiero po upewnieniu się w ramach odpowiedniej oceny, że nie wpłynie on niekorzystnie na integralność danego terenu.

43 Zgodnie z orzecznictwem przypomnianym w pkt 33 i 34 niniejszego wyroku odpowiednia ocena oddziaływania planu lub przedsięwzięcia na teren chroniony, po pierwsze, wymaga zidentyfikowania przed zatwierdzeniem tego planu lub przedsięwzięcia wszystkich aspektów tego planu lub przedsięwzięcia, które mogą wpływać niekorzystnie na cele ochrony tego terenu. Po drugie, oceny takiej nie można uznać za odpowiednią, jeżeli cechuje się ona brakami i nie zawiera wyczerpujących, dokładnych i ostatecznych ustaleń i wniosków, które mogłyby usunąć rozwiać wszelkie racjonalne wątpliwości naukowe dotyczące skutków danego planu lub przedsięwzięcia dla tego terenu. Po trzecie, wszystkie aspekty danego planu lub przedsięwzięcia, które mogą same w sobie lub w związku z innymi planami lub przedsięwzięciami wpływać niekorzystnie na cele ochrony tego terenu, muszą zostać zidentyfikowane, z uwzględnieniem najlepszej wiedzy naukowej w danej dziedzinie.

44 Obowiązki takie zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej ciążą nie na wykonawcy, nawet jeżeli tak jak w niniejszym wypadku jest on organem publicznym, lecz na właściwym organie, a mianowicie tym, który państwa członkowskie wyznaczają do wypełniania zadań wynikających z tej dyrektywy.

45 Wynika z tego, że przepis ten wymaga od właściwego organu, by przed udzieleniem danego zezwolenia zinwentaryzował i poddał ocenie wszystkie aspekty planu lub przedsięwzięcia, które mogą niekorzystnie wpływać na cele ochrony chronionego terenu.

46 Jak zaznaczyła także rzecznik generalna w pkt 56 i 57 opinii, do późniejszej decyzji wykonawcy można pozostawić w całości jedynie parametry, co do których nie ma żadnych wątpliwości naukowych, że ich skutki nie mogą wpłynąć niekorzystnie na teren.

47 Uwzględniając powyższe rozważania, na pytanie ósme należy odpowiedzieć, że art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej należy interpretować w ten sposób, iż pozwala on właściwemu organowi na wydanie zezwolenia na plan lub przedsięwzięcie, które daje wykonawcy swobodę późniejszego ustalenia niektórych parametrów dotyczących etapu budowy, takich jak lokalizacja terenu budowy i drogi dojazdowe, wyłącznie jeżeli istnieje pewność, iż zezwolenie określa wystarczająco ścisłe warunki, które zagwarantują, że te parametry nie wpłyną niekorzystnie na integralność terenu.

W przedmiocie pytań od dziewiątego do jedenastego

48 Poprzez pytania od dziewiątego do jedenastego, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający zwraca się zasadniczo o ustalenie, czy art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej należy interpretować w ten sposób, że jeżeli właściwy organ odrzuci ustalenia ekspertyzy naukowej zalecającej uzyskanie dodatkowych informacji, „odpowiednia ocena" musi zawierać wyraźne i szczegółowe uzasadnienie, które może zapewnić, że pomimo takiej opinii nie ma żadnych racjonalnych wątpliwości naukowych co do skutków środowiskowych zaplanowanych prac dla terenu, którego dotyczą te ustalenia.

49 Z orzecznictwa Trybunału dotyczącego art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, streszczonego w pkt 43 niniejszego wyroku, wynika w szczególności, że ocena przeprowadzona na podstawie art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej nie może posiadać braków i musi zawierać wyczerpujące, dokładne i ostateczne spostrzeżenia i wnioski, które mogą rozwiać wszelkie racjonalne wątpliwości naukowe co do skutków zamierzonych robót dla danego terenu.

50 Tym samym w braku ustaleń, które rozwiewałyby wszelkie racjonalne wątpliwości co do wystarczającego charakteru dostępnych informacji, oceny nie można uznać za „odpowiednią" w rozumieniu art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej.

51 W okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym wspomniany wymóg oznacza, że właściwy organ musi być w stanie wskazać dostatecznie powody, które pozwoliły mu przed udzieleniem zezwolenia na nabycie pewności, pomimo opinii jego inspektora zalecającej uzyskanie dodatkowych informacji, że wszelkie racjonalne wątpliwości naukowe dotyczące skutków środowiskowych zaplanowanych prac dla danego terenu są wyłączone.

52 Uwzględniając powyższe rozważania, należy odpowiedzieć na pytania od dziewiątego do jedenastego, że art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej należy interpretować w ten sposób, iż jeżeli właściwy organ odrzuci ustalenia ekspertyzy naukowej zalecającej uzyskanie dodatkowych informacji, „odpowiednia ocena" powinna zawierać wyraźne i szczegółowe uzasadnienie, rozwiewające wszelkie racjonalne wątpliwości naukowe dotyczące skutków zaplanowanych prac dla danego terenu.

W przedmiocie dyrektywy OOŚ

53 Choć wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym odnosi się do zmian wprowadzonych dyrektywą 2014/52, należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 3 ust. 2 tej dyrektywy zmiany te mają zastosowanie, tylko jeżeli określone etapy procesowe zostały zakończone po dniu 16 maja 2017 r.

54 W sprawie w postępowaniu głównym kwestionowana decyzja została wydana w dniu 11 lipca 2014 r.

55 Wynika z tego, że pytania dotyczące dyrektywy OOŚ należy rozpatrzyć w świetle pierwotnej wersji tej dyrektywy.

W przedmiocie pytania czwartego

56 Poprzez pytanie czwarte sąd odsyłający zwraca się zasadniczo do Trybunału o ustalenie, czy art. 5 ust. 1 i 3 dyrektywy OOŚ, jak też załącznik IV do niej, należy interpretować w ten sposób, że wymagają one od wykonawcy dostarczenia informacji określających wyraźnie potencjalnie istotne oddziaływanie na wszystkie gatunki wskazane w oświadczeniu dostarczonym na podstawie tych przepisów.

57 Zgodnie z art. 5 ust. 1 dyrektywy OOŚ wykonawca dostarcza informacje wyszczególnione w załączniku IV do tej dyrektywy. Punkt 3 tego załącznika przewiduje konkretnie w tym względzie, że wśród informacji, o których mowa w art. 5 ust. 1 dyrektywy OOŚ, powinien znaleźć się „[o]pis aspektów środowiska, na które może w znaczący sposób oddziaływać wnioskowane przedsięwzięcie, obejmujący w szczególności […] faunę, florę […] oraz wzajemne oddziaływanie między tymi czynnikami". Artykuł 5 ust. 3 lit. c) tej dyrektywy wymaga poza tym, by wykonawca przedstawił „dane wymagane do rozpoznania i oszacowania głównych skutków, które [jakie] mogą być spowodowane w środowisku przez to przedsięwzięcie".

58 Jak zaznaczyła rzecznik generalna w pkt 84 i 85 opinii, z przepisów tych wynika, że wskazany obowiązek nie rozciąga się na wszystkie oddziaływania na wszystkie obecne gatunki, lecz ogranicza się do skutków znaczących, gdyż pojęcie to należy interpretować w świetle art. 1 ust. 1 i art. 2 ust. 1 dyrektywy OOŚ, zgodnie z którymi ocenie pod kątem skutków muszą być poddane przedsięwzięcia, które mogą mieć dla środowiska skutki znaczące.

59 Uwzględniając powyższe rozważania, należy odpowiedzieć na pytanie czwarte, że art. 5 ust. 1 i 3 dyrektywy OOŚ, jak też załącznik IV do niej, należy interpretować w ten sposób, iż wymagają one od wykonawcy dostarczenia informacji określających wyraźnie znaczące skutki jego przedsięwzięcia dla wszystkich gatunków wskazanych w oświadczeniu dostarczonym na podstawie tych przepisów.

W przedmiocie pytań od piątego do siódmego

60 Poprzez pytania od piątego do siódmego, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający zwraca się zasadniczo do Trybunału o ustalenie, czy art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy OOŚ należy interpretować w ten sposób, że wykonawca zobowiązany jest dostarczyć informacje dotyczące skutków środowiskowych zarówno przyjętego rozwiązania, jak i każdego z zasadniczych rozwiązań alternatywnych zbadanych przez niego, a także wskazać powody swego wyboru w świetle ich skutków dla środowiska, nawet w wypadku odrzucenia na wczesnym etapie jednego z takich rozwiązań alternatywnych.

61 Zgodnie z jej art. 3 celem dyrektywy OOŚ jest w szczególności, by skutki przedsięwzięcia dla środowiska zostały określone, opisane i ocenione.

62 W tym względzie art. 5 dyrektywy OOŚ ustanawia wykaz informacji, wyszczególnionych w załączniku IV, które wykonawca winien dostarczyć w odpowiedniej formie właściwym organom, aby umożliwić im przeprowadzenie oceny skutków planowanego przedsięwzięcia dla środowiska.

63 W szczególności art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy OOŚ uściśla, że wykonawca powinien dostarczyć co najmniej „zarys zasadniczych alternatywnych rozwiązań rozważanych przez [siebie], łącznie ze wskazaniem głównych powodów dokonanego przez [siebie] wyboru, uwzględniającego skutki środowiskowe".

64 Z brzmienia tego przepisu wynika wyraźnie, że wykonawca jest zobowiązany dostarczyć zarys rozważanych przez siebie zasadniczych alternatywnych rozwiązań, łącznie ze wskazaniem głównych powodów dokonanego przez siebie wyboru, uwzględniający skutki środowiskowe.

65 W tym względzie przede wszystkim należy wskazać, że dyrektywa OOŚ nie zawiera definicji pojęcia „zasadniczych rozwiązań alternatywnych", zawartego w jej art. 5 ust. 3 lit. d). Należy jednak wziąć pod uwagę, podobnie jak rzecznik generalna w pkt 94 i 95 opinii, że tym, co jest rozstrzygające dla zidentyfikowania tych z rozwiązań alternatywnych, które należy uznać za „zasadnicze", jest znaczenie tych rozwiązań dla oddziaływania lub braku oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. W tym względzie nie jest istotna chwila, w której rozwiązanie alternatywne zostaje odrzucone przez wykonawcę.

66 Następnie, ponieważ zgodnie z art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy OOŚ należy dostarczyć jedynie zarys tych rozstrzygnięć, należy uznać, że przepis ten nie wymaga, by zbadane zasadnicze rozwiązania alternatywne zostały poddane ocenie oddziaływania równoważnej z oceną zatwierdzonego przedsięwzięcia. Pomimo tego wymaga on, by wykonawca wskazał powody swojego wyboru, uwzględniające co najmniej dane skutki środowiskowe. Obowiązek przedstawienia przez wykonawcę zasadniczych rozwiązań alternatywnych ma bowiem w szczególności na celu uzasadnienie jego wyboru.

67 Ten nałożony na wykonawcę obowiązek pozwala następnie właściwemu organowi na przeprowadzenie pogłębionej oceny oddziaływania na środowisko, która zgodnie z art. 3 dyrektywy OOŚ określa, opisuje i ocenia w odpowiedni sposób skutki wybranego przedsięwzięcia dla środowiska.

68 W końcu należy zaznaczyć, że zarys, o którym mowa w tym przepisie, powinien zostać dostarczony dla wszystkich zasadniczych rozwiązań alternatywnych, które zostały zbadane przez wykonawcę, niezależnie od tego, czy były one początkowo rozpatrywane przez niego lub właściwy organ, czy też były rekomendowane przez niektóre z zainteresowanych stron.

69 Uwzględniając powyższe rozważania, należy odpowiedzieć na pytania od piątego do siódmego, że art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy OOŚ należy interpretować w ten sposób, że wykonawca zobowiązany jest dostarczyć informacje dotyczące skutków środowiskowych zarówno przyjętego rozwiązania, jak i każdego z zasadniczych rozwiązań alternatywnych przez siebie zbadanych, jak też powody swojego wyboru, uwzględniające co najmniej ich skutki dla środowiska, nawet w wypadku odrzucenia danego rozwiązania alternatywnego na wczesnym etapie.

W przedmiocie kosztów

70 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 6 ust. 3 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory należy interpretować w ten sposób, że „odpowiednia ocena" musi z jednej strony inwentaryzować wszystkie typy siedlisk i gatunki, ze względu na które teren jest chroniony, a z drugiej strony zidentyfikować i zbadać zarówno oddziaływanie planowanego przedsięwzięcia na występujące na tym terenie gatunki, które nie stanowiły podstawy ujęcia tego terenu w wykazie, jak i oddziaływanie na typy siedlisk i gatunki występujące poza obrębem tego terenu, jeżeli oddziaływanie to może niekorzystnie wpłynąć na cele ochrony terenu.**

2) **Artykuł 6 ust. 3 dyrektywy 92/43 należy interpretować w ten sposób, że pozwala on właściwemu organowi na wydanie zezwolenia na plan lub przedsięwzięcie, które daje wykonawcy swobodę późniejszego ustalenia niektórych parametrów dotyczących etapu**

budowy, takich jak lokalizacja terenu budowy i drogi dojazdowe, wyłącznie jeżeli istnieje pewność, iż zezwolenie określa wystarczająco ścisłe warunki, które zagwarantują, że te parametry nie wpłyną niekorzystnie na integralność terenu.

3) **Artykuł 6 ust. 3 dyrektywy 92/43 należy interpretować w ten sposób, że jeżeli właściwy organ odrzuci ustalenia ekspertyzy naukowej zalecającej uzyskanie dodatkowych informacji, „odpowiednia ocena" powinna zawierać wyraźne i szczegółowe uzasadnienie, rozwiewające wszelkie racjonalne wątpliwości naukowe dotyczące skutków zaplanowanych prac dla danego terenu.**

4) **Artykuł 5 ust. 1 i 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko oraz załącznik IV do tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że wymagają one od wykonawcy dostarczenia informacji określających wyraźnie znaczące skutki jego przedsięwzięcia dla wszystkich gatunków wskazanych w oświadczeniu dostarczonym na podstawie tych przepisów.**

5) **Artykuł 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2011/92 należy interpretować w ten sposób, że wykonawca zobowiązany jest dostarczyć informacje dotyczące skutków środowiskowych zarówno przyjętego rozwiązania, jak i każdego z zasadniczych rozwiązań alternatywnych przez siebie zbadanych, jak też powody swojego wyboru, uwzględniającego co najmniej ich skutki dla środowiska, nawet w wypadku odrzucenia danego rozwiązania alternatywnego na wczesnym etapie.**

Podpisy